

Мара Кнежевић*Педагошки факултет, Сомбор*

ПРИЛОГ НАСТАВНИМ САДРЖАЈИМА У ПРОУЧАВАЊУ СРПСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ

Српски језик и књижевност заступљени су у наставним садржајима од основне школе до високошколских установа. Дух једног народа огледа се у његовом језику и његовој култури. Наставни садржаји којима се утврђују теме и обим проучавања српске књижевности значајни су за образовање омладине. Из тог разлога неопходно је наставне садржаје у проучавању српске књижевности допунити сазнањима која до сада нису била заступљена, а неопходна су да се успостави континуитет и свеобухватније упозна биће српске књижевности, нарочито у 19. веку.

Текелијанум, као стециште српске интелигенције, у којем су осликане ђачке дружине и покретани часописи, није заступљен у наставним садржајима. *Уједињена омладина српска* која је окупљала Србе изнад 18. година старости на свим просторима ма где они били, није дата у пуном светлу свог деловања. Континуитет развоја књижевности за децу од њеног зачетника др Ђорђа Натшевића, Змаја и Стевана В. Поповића, те Милана Шевића, није дат у континуитету. Везе међу књижевницима и културним радницима: Симе Магавуља, Лазе Костића, Светозара Милетића, Светозара Марковића, Јована Јовановића Змаја, Стевана В. Поповића, Јована Грчића, Косте Руварца, Мите Поповића, нажалост, не помињу се у контексту заједничког рада на унапређивању српске књижевности. Српски добротвори који су помагали развој српске просвете и културе у 19. веку заобиђени су. Српским календарима није посвећена дужна пажња.

У раду се жели указати да наставне садржаје треба обогатити новим сазнањима значајним за успостављање континуитета у проучавању српске књижевности.

Кључне речи: српска књижевност, наставни садржаји, Текелијанум, српска књижевна елита, српски добротвори, календари, збирке за децу

У овом раду осврнућемо се на садржаје из историје српске књижевности који нису обухваћени наставним планом и програмом, а које би било неопходно познавати како би се јасно приказао континуитет развоја и повезаност књижевности са историјским догађајима. Садржаји предвиђени наставним планом недовољно су повезани, често као истргнути из контекста, тако да ученицима остаје нејасна слика о појавама и личностима. Политичке прилике у друштву намећу састављачима програма избор

наставних садржаја, избор тема, те се губи континуитет у стварању слике о књижевним појавама које су утицале на развој друштва у целини.

Изучавање књижевника представљено је по епохама, књижевним правцима, а занемаривала се њихова међусобна сарадња, дочаравање миљеа, регионална припадност, што је све доприносило подстицању нових идеја у развоју српске књижевности и културе уопште. Иако су умни људи овог народа указивали на такве појаве, оне су остајале негде по страни, омеђене државним и политичким границама.

Проучавање књижевних појава и књижевника неопходно је сагледавати у контексту историјских догађаја и личности, те ћемо се осврнути конкретно на 19. век српске књижевности и утицај појединаца у њеном развоју. Неки значајни сегменти историје књижевности овог периода нису присутни у наставним садржајима, намерно или случајно, али је чињеница да су непознаница не само ученицима основношколског и средњошколског узраста, већ и добром делу високо образоване српске интелигенције.

Текелијанум, народни добротвори, српски календари и алманаси, прве српске збирке за децу које је издавао Стеван В. Поповић у сарадњи са својим пријатељем Јованом Јовановићем Змајем, нажалост, не налазе своје место у наставним садржајима српског језика и књижевности. Оно што није предвиђено наставним садржајима тешко може да допре до ширих слојева друштва, да се утемељи и постане опште познато добро.

Песници за децу, Змајеви савременици, Српска учитељска школа, др Ђорђе Натошевић, реформатор српске школе, Никола Ђ. Вукићевић, и многи други српски посленици, заузимају готово незнатно место у наставним садржајима. Време је да се о њима учи у школи, да се успостави садржајнији и темељнији континуитет у развоју српске културе, да се изнова оплемене наставни садржаји богатом ризницом нашег непроцењивог блага које су нам преци оставили у аманет.

Без познавања Текелијанума у Пешти, места које је представљало стециште српске учене омладине и расадник српске културе 19. века, не може се пратити континуитет српске књижевности. У Текелијануму је основано ђачко друштво *Преодница*, које је касније прерасло у *Коло младих Срба*, акоје је било место окупљања виђенијих Срба Пеште и Будима. Није случајно да је Милетић у Текелијануму покренуо своју *Заставу*.

Развој књижевности за децу од њеног зачетника др Ђорђа Натошевића, надзорника свих српских школа, Јована Јовановића Змаја, песника за децу, захтева познавање и Стевана В. Поповића, издавача српских збирки за децу, те Милана Шевића, једног од првих проучаваоца дечје књижевности.

Везе међу књижевницима и културним радницима: Симе Матавуља, Лазе Костића, Светозара Милетића, Светозара Марковића, Јована Јовановића Змаја, Стевана В. Поповића, Јована Грчића, Косте Руварца, Мите Поповића, нажалост, не помињу се у контексту заједничког рада на унапређењу српске књижевности.

Српски добротвори који су помагали развој српске просвете и културе у 19. веку заобиђени су, а ни српским алманасима и календарима није посвећена дужна пажња.

Баш из ових разлога извршили смо истраживање на подручју сомборске општине, једне од најпознатијих културних средина са богатом традицијом, која има одјека и у савременим токовима организовања наставе на овом подручју. Несумњиво је да је образовање стечено у гимназији најпотпуније опште образовање, па смо из тог разлога желели да сазнамо колико ученици средњих школа познају српску књижевност 19. века, везе које су спајале књижевнике, културне и друштвене раднике.

Тест је понуђен ученицима завршног разреда гимназије како би се стекла слика о образовању младих који ће, највероватније, наставити студије и представљати интелектуалну елиту нашег друштва. Наставни садржаји које ученици усвоје током средњошколског образовања одраз су њихове опште културе, јер се садржаји у даљем школовању своде најчешће само на ужу струку.

Постављена питања требало је да покажу колико ученици познају српску књижевност 19. века у контексту борбе за национални идентитет, националну културу, национално ослобођење и уједињење.

Једно од првих питања постављено ученицима, будућим интелектуалцима, било је везано за Текелијанум, пошто смо из разговора са образованим људима (лекарима, економистима, правницима, професорима) дошли до сазнања да им је потпуно непознат овај појам.

На питање „Шта је Текелијанум?“, од 225 испитаника завршног разреда елитних средњих школа, само је један ученик дао тачан одговор. Занимљиво је да је на питање по коме је Текелијанум добио име, од 225 испитаника, 10% дало тачан одговор.

Текелијанум је Завод за образовање српских сиромашних ђака, а основао га је први српски добротвор Сава Текелија, угарски племић српског порекла. Своју жељу Текелија је остварио у *Основателном писму* 21. августа 1838. године, којим је основао своје „благодетелно заведеније“ у Пешти. Текелијин завод примао је православне Србе рођене у земљама „угарске круне“, под условом да су завршили шест разреда гимназије, да слушају правне, медицинске, филозофске или техничке науке, да су сиромашни, здрави и да добро уче. Питомци Текелијанума били су ослобођени школарине и испитних трошкова, или су добијали одређену новчану помоћ у ту сврху. Српски ђаци у Текелијануму изучавали су словенску и српску граматику и читали књиге о словенској и српској историји. Сваке године о Светом Сави одржавана је свечана прослава у Текелијануму, и тим поводом окупљали су се сви имућнији пештански Срби, трговци и занатлије на свечаност. Једно време управник Текелијанума био је и Јован Јовановић Змај, а на тој дужности најдуже, пуних 38 година (1882 -1918), био је Стеван В. Поповић. У Текелијануму су између осталих боравили: Јован Јовановић Змај, Коста Руварац, Ђорђе Бугарски, Миша Димитрије-

вић, Мита Поповић, Милан Шевић, Исидора Секулић, Вељко Петровић, а чести гости били су Лаза Костић и Светозар Милетић.

За Саву Текелију Стеван В. Поповић каже: „Срећан је у данашње време онај народ, који у средини својој има људи, које су уз велики дух и силне заслуге њихове до оног сшјена часшши подигле, на коме сународницима својим могу од користши и прошив шуђих угњешавања и сшраних владара посреднији и жештоки браниоци биши“¹.

Колико ученици знају о значају добротвора за српску књижевност, о томе како су српски добротвори помагали књижевност, образовање, уметност, казује податак да је од 225 ученика, који су одговорили на ово питање, 18% дало тачан одговор.

Српски добротвори: Сава Текелија основао је први дом за српске ђаке у Пешти, Марија Трандафил подигла је зграду Матице српске у Новом Саду, Миша Анастасијевић поклонио је српском народу велико здање за образовање (данашња зграда Ректората) у Београду, Георгије Бранковић, управник Учитељске школе у Сомбору, српски патријарх, подигао је зграду Препарандије у Сомбору, основну школу у Белом Брду у Барањи, основну школу у Кулпину, Дмитар Анастасијевић Сабов помогао је подизање нове зграде за Карловачку Гимназију и многи други, који су своја имања завештали за добро и напредак српског народа.

На питање „Где је и када почело образовање српских учитеља?“, од 225 ученика, 20% је дало тачан одговор. Значај учитељске школе коју је под називом *Норма* (нормална школа) основао 1778. године у Сомбору Аврам Мразовић, а која је радила као тромесечни течај за образовање учитеља, не би смео да буде непознаница ученицима наших школа.

Прва Српска учитељска школа изнедрила је учитеље који су своја знања преносили широм српства (Јован Дучић и Исидора Секулић били су ученици Српске учитељске школе у Сомбору). Карловачка Гимназија и Богословија биле су расадник образованих младих људи који су школовање настављали у Пешти и Бечу.

На питање да ли је Матица српска основана у Новом Саду или у Пешти, 48% ученика одговорило је да је Матица основана у Новом Саду, а 52% да је основана у Пешти. Ако ученици не знају где је основана Матица српска, не можемо да очекујемо да ће своја знања проширити на значај ове институције за српски народ, од њеног оснивања 1826. године до данас.

За др Ђорђа Натошевића, на понуђеном одговору да је књижевник, педагог, сликар, 35% ученика одговорило је да је педагог, 35% је сматрало да је књижевник, а 30% да је сликар. Др Ђорђе Натошевић, лекар, педагог, надзорник свих српских школа, реформатор српског школства, оснивач дечје књижевности српске, који је бодрио Јована Јовановића Змаја и Сте-

1 Стеван В. Поповић, *Српски добротвори*, Орао, велики илустровани календар, Нови Сад, 1886, 7 и 8.

вана В. Поповића да пишу за децу, не сме да буде заобиђен у наставним садржајима наших школа.

Предлажемо да се у наставне садржаје уврсте и прве српске збирке за децу које је приређивао и издавао Стеван В. Поповић (надзорник српских школа Бачко–будимске дијецезе, управник Текелијанума), од 1872. до 1905. године, а које до сада нису помињане у наставним садржајима основних и средњих школа, па чак ни на студијама српске књижевности.

Прву антологију дечијих песама *Венац ђесама*² уредио је и издао Стеван В. Поповић у Пешти 1872. године, у пет хиљада примерака, у два издања која је преко учитеља и својих пријатеља, деци поклањао. Објавио је збирку различитих песама *Божићни дар*, родољубиве песме *Велики српски декламатор* и *Српски декламатор*, као и мешовите песме *Мале ђусле*, збирке песама и приповедака: *Слике и њриликe*, *Божићни дар*, *Радованов дар*, *Божић*, *Дан и ноћ*, *Невен цвеће*, *Дани одмора*, *Дечије радовање*, *Босиље*, *Радован*, *Полаженик*, *Бадњак*, *Бисер цвеће* и др. Ове збирке доживеле су и по неколико издања. У њима су највише објављиване песме Јована Јовановића Змаја и приче за децу Стевана В. Поповића, али и песме: Бранка Радичевића, Драге Дејановић, Мите Поповића, Петра Деспотовића, Ђуре Јакшића, Љубомира Ненадовића, Огњеслава Утјешеновића, Лазе Костића, Ђене Павловића. Значајно је да су у збирке унете и српске народне лирске и епске песме и преводи Андерсенових бајки *Ружно ѓаче* и *Љубичица*, у нашем националном духу.

Српска периодика за децу неопходна је у наставним садржајима српског језика и књижевности. Листови за децу: *Школски лист*, (Нови Сад, 1858; Сомбор 1866), *Пријатељ српске младежи* (Сомбор 1866), *Радован* (Нови Сад 1876) који се показао као претеча Змајевог *Невена* (1880) и сомборског *Голуба* (1879), незаобилазни су у историји српске периодике за децу.

Нажалост, ни српски алманаси и календари нису заступљени у наставним садржајима. Календари су по правилу излазили у претходној години, неколико месеци пре почетка године за коју се календар штампао. Имали су мешовит садржај који је и забаван и поучан, а пре свега популаран. Објављивани су у облику књига, излазили једанпут годишње, а ауторство се често сводило на појединца: уредник, издавач, власник. Модел календара имао је два дела: *први* календарски и *други* забавно-поучни. Забава је подразумевала песме, приповетке, новеле и др. Поука је била неодређене садржине и заступала је област историје, географије, биологије, медицине, педагогије, етнографије.

Уз своје име календари често имају и речи: велики, српски, народни, забавни, илустровани, нови, шаљиви и сл. О њиховој улози у образовању српског народа у 19. веку казују Вук Стефановић Караџић, др Ђорђе Натошевић и Милан Савић.

2 Стеван. В. Поповић, *Венац ђесама сѓлео за малу Српчад Чика Сѓева*, Брзотис Виктора Хорњанскога, Пешта 1872.

Вук Караџић о календарској књижевности у Предговору првог годишта Данице: „Календар је књига, која народу највише ползе може учинити: једно за то, што се сваке године издаје; друго, што га гоштво сви људи кућују, који читати знаду; а треће, што се цијелу годину по рукама непрестано премеће“.³

Др Ђорђе Натошевић сматра да је календар једна од најважнијих књига за народ, да га има готово свака кућа, да треба ваљано одабирати шта ће у њега ући и шта је вредно да се чита, јер: „Календар је врло важно средство за поучавање народа сваком добру, за одвраћање од сваког зла, за исправљање у свакој ствари живога и за вођење најређику, у њему је прилика свако корисно знање најбрже по народу распростири“.⁴

Милан Савић истиче значај и улогу календара за српску породицу: „Ни једна књига, била српска или страница, не улази тако дубоко у народ као што је календар. Простом је светица ова књига и еванђелије и сановник, њу узима сваки дан у руке, било сад из потребе или из дуго времена, њу чита у свима околностима за савети, у њу бележи најважније догађаје у породици својој, а то све не траје само дан два, већ то траје јуну годину дана“.⁵

Уредници календара су у уводним чланцима најчешће користили речи: добро, корисно, забава, поука, напредак, препород, родољубље, српство, добротвор, патриотизам. Један од најбољих календара тог времена био је *Орао*, велики илустровани календар, којег је Стеван В. Поповић 1875. године у Новом Саду покренуо, издавао и уређивао више од три деценије. Сарадници *Орла* били су: Јован Јовановић Змај, Ђура Јакшић, Ђорђе Натошевић, Јован Бошковић, Илија Огњановић Абуказем, Милан Јовановић Батут, Милан Димитријевић, Мита Поповић, Стојан Новаковић, Светозар Марковић и други.

Орао је својим прилозима различитог садржаја упознавао српску читалачку публику са актуелним књижевним делима и историјским догађајима. Значајна је и рубрика посвећена српским добротворима. Календар *Орао* имао је значајну улогу у просвећивању српског народа.

Стеван В. Поповић каже: „*Орао* је као највећа српска народна књига разносио на својим крилима славу оних великих синова нашег народа који су живели за род свој, који су лејим и племенијим делом просведочили колико су род свој љубили – разгревао је у срцима свих Срба захвалности према њима добротворима свога народа – подстицао је да се на њихова родољубива дела угледају сви они, којима је Бог благословио шруду руку њихових а немају од срца порога на коме би им шековине њихове остјануле.“⁶

3 Дела Вука Караџића (1969), Даница 1826, 1827, 1828, 1829, 1834, Београд: Просвета, бр. 1, 239.

4 Натошевић, Ђорђе, *Наши календари*, Србија, календар за 1875. годину, Београд, стр. 356.

5 Милан Савић (1881): *Наши календари за 1882. годину*, *Орао–Годишњак*, Српске илустроване новине, бр. 7, 110.

6 Стеван В. Поповић, *Српски добротвори*, *Орао*, велики илустровани календар, Нови Сад, 1886, 7 и 8.

Значајан допринос у оживљавању календара дала је *Уједињена омладина српска*, издајући свој *Српски омладински календар* (1868-1873). Снажан покрет *Уједињене омладине српске* окупио је кроз *Календар* прваке народа: Јована Јовановића, Николу Ђ. Вукићевића, Ђорђа Натошевића, Владана Ђорђевића, Стојана Новаковића, Светозара Марковића, који су се путем *Календара* обраћали народу, будили његову националну свест, поучавали га и забављали.

У историји и култури српског народа 19. век представља значајну прекретницу у животу Срба с обе стране Саве и Дунава. Док се српски народ с оне стране Дунава ослобађао вековног ропства, Срби у Војводини борили су се за своју аутономију, за национални идентитет. Стециште српске интелигенције шездесетих година било је у Новом Саду, где су политичари окупљени око *Заставе* Светозара Милетића припремили оснивачку скупштину *Уједињене омладине српске*, којој је неопходно посветити више пажње у наставним садржајима да би се потпуније схватила њена улога.

Уједињена омладина српска имала је циљ да учврсти и развије свести о националном јединству српског народа и стварању једне српске државе. Том циљу подредила је целокупну своју делатност и развила је од Пеште до Цетиња, и од Задра до Арада. Окупила је прогресивне снаге из Србије, Црне Горе, Боке, Далмације, Босне и Херцеговине. *Омладина* је прихватила мишљење Владимира Јовановића да је цео српски народ *Омладина*. Светозар Марковић сарађивао је са Светозаром Милетићем. У то време Нови Сад је и духовно и политичко средиште српског народа и називан је српском Атином. Многи писци су својим делима подржавали идеје *Уједињене омладине српске*.

И Матица српска је својим пресељењем (1864) у Нови Сад постала морални и материјални покретач многих књижевних акција. Покрећу се интензивније листови, алманаси, календари, објављују књижевна дела прожета наглашеним родољубљем. Шездесете и почетак седамдесетих година XIX века дали су српској књижевности нарочито богат допринос у поезији. Тада сазревају и у пуном замаху стварају Змај, Јакшић, Костић, а њима се мада, на знатном растојању, придружују Каћански, Шапчанин, Мита Поповић, Јован Драгашевић и Јован Грчић Миленко.

Романтичарски дух и расположења много више су долазили до изражаја у поезији, нарочито епској и епско-лирској. Подстицаји за писање ових дела су народна епика и историјска прошлост српског народа. Обрађивани мотиви из прошлости подударали су се са тенденцијом величања херојске традиције и њеном идеализацијом. Појавом Светозара Марковића и његових сарадника Пере Тодоровића и Андре Николића од књижевности се захтева да поред забаве пружи истинитост, критичност и научност, што је условило појаву прозних дела са одређеном тенденцијом.

У наставне садржаје неопходно је уврстити и издаваче. Како је у XIX веку српска читалачка публика била растурена по крајевима који су били

под различитим политичким управама то је узроковало животарење српске књиге. Књиге су разносили трговци, од трга до трга и на тај начин помагали да дела стигну у руке читалаца. У то време издавачи су имали значајан, често пресудан утицај на штампање календара и новина, јер је од њихове материјалне помоћи зависио опстанак публикације.

У другој половини XIX века најпознатија и највећа издавачка књижара била је Арсе Пајевића⁷, основана 1877. године, смештена у његовој породичној кући у Дунавској улици, у којој је сада новосадска Градска библиотека. У његовој књижари окупљали су се јавни радници, књижевници, научници, уметници, а поред својих издања књижара се бавила и набавком других издања.

Поред књижаре Арсе Пајевића у Новом Саду је од 1875. до 1905. године радила и популарна књижара Браће М. Поповића, која је била по свему народна. Књиге су биле намењене широком кругу читалаца те је у свом времену била највећа не само код Срба, већ и у свим нашим крајевима. Налазила се у центру Новог Сада на простору Змај Јовине улице бр. 16.

Значајан књижар XIX века у Новом Саду је и Лука Јоцић (од 1877), који је објављивао уџбенике и црквене књиге.

У Панчеву је позната књижара Браће Јовановић (Каменко и Павле), који су основали 1880. године и *Библиотеку Браће Јовановић*, а 1870. штампарију.

У Великој Кикинди књижару и штампарију основао је Јован Радак (1877) у кући српске црквене општине, а касније се преселио у кућу Мите Пачуа, апотекара, брата Јована Пачуа, композитора, који се музиком борио за национални идентитет Срба. У Сомбору је познати издавач тог времена Миливој Каракашевић. Дакле, и издавачи су дали значајан допринос култури, образовању и просвећивању српског народа.

На основу свега наведеног поставља се питање допуне и усклађивања садржаја у настави српског језика и књижевности. Да ли су ученицима презентовани прави садржаји? Какво образовање из српског језика и књижевности стичу будући интелектуалци? Коју литературу увести као обавезу у наставне садржаје, а коју изоставити као непотребну? Неопходно је одредити који садржаји у српској књижевности нису више актуелни и не припадају српској културној баштини након догађаја који су се збили у последње две деценије када је дошло до формирања нових држава на овим просторима. При свему томе, наравно, треба водити рачуна о оптерећењу ученика – студената. На основу свега изнетог, наше је мишљење смо да је неопходно наставне садржаје мењати, допуњавати, повезивати, како би ученици и студенти добили праву слику наше културне традиције и опредељивали се за њено очување као услов напретка и опстанка једног народа.

7 Петар Јоновић, *Српско књижарство*, Нови Сад: Матица српска, Прометеј, 1997.

Надамо се да смо овим прилогом дали подстицај за размишљање о увођењу нових садржаја у наставу српског језика и књижевности и указали чиме би било неопходно обогатити знања будућих интелектуалаца, будуће научне елите српског народа.

Литература

- Вујичић, Стојан 1997: *Срби у Будиму и Пешти*, Будимпешта.
- Грчић, Јован 1903: *Историја српске књижевности*, Нови Сад.
- Грчић, Јован 1926: *Портрети с писама*, Загреб: Загребачка добротворна задруга Српкиња.
- Деретић, Јован 1983: *Историја српске књижевности*, Београд: Нолит.
- Иванић, Душан 1976: *Српска приповијетка између романтике и реализма (1865-1875)*, Београд.
- Иванић, Душан 1988: *Забавно-поучна периодика српског реализма*, Јавор и Стражилово, Нови Сад: Матица српска.
- Кнежевић, Мара 2002: *Књижевно дело Мише Појовића*, Сомбор: Учитељски факултет.
- Кнежевић, Мара 2006: *Шеван В. Појовић у српској култури*, Сомбор: Педагошки факултет.
- Кнежевић, Мара 2006: *Збирке за децу Шевана В. Појовића*, Сомбор: Педагошки факултет.
- Лесковац, Младен 1938: *Писма Стојана Новаковића Шевану В. Појовићу*, Нови Сад, Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор, XVIII/1-2, 215-224.
- Матицки, Миодраг 1986: *Библиографија српских алманаха и календара I*, Београд: Српска академија наука и уметности.
- Матицки, Миодраг 1997: *Летопис српског народа*, Београд: Институт за књижевност и уметност, Библиотека Матице српске.
- Милитар, Трива: *Минула поколења, Забелешке о некадашњем Текелијануму и Колу младих Срба* (Дан – Божић 1941), Матица српска, РО МС. 14.641.
- Најдановић, Милорад 1968: *Уједињена омладина српска у развоју српске књижевности*, Зборник радова Уједињене омладине српске, Нови Сад: Матица српска.
- Натошевић, Ђорђе 1874: *Неколико бележака за наш најпредак, Наши календари*, Србија календар за 1875, Београд, 346-375.
- Петровић, Вељко 1954: *Времена и догађаји (Сава Текелија, Стогодишњи дом Саве Текелије, Сава Текелија и Текелијанум, 1936)*, Нови Сад: Матица српска.
- Савић, Милан 1881: *Наши календари за 1882. годину, Орао-Годишњак*, Српске илустроване новине, бр. 7, 110.
- Савић, Милан 1898: *Из српске књижевности, Слике и расправе*, Нови Сад: Књижара Браће М. Поповића.
- Скерлић, Јован 1914: *Историја нове српске књижевности*, потпуно и илустровано издање са 109 слика у тексту, Београд: издавачка књижара С. Б. Цвијановића, Бранково коло, 20/1914, 5, 158-159.

Шевић, Милан 1911: *Дечја књижевност српска, озглед историјскога прегледа*, Нови Сад: Електрична штампарија учитељскога Д. Д. Натошевић.

Јоновић, Петар 1997: *Српско књижарство*, Нови Сад: Матица српска, Прометеј.

Кисић, Милица 1989: *Почеци штампе за децу код Срба (од Пријатшеља српске младежи до Невена)*, Домети, 57-58, Сомбор, 111-115.

Ковачек, Божидар 1997: *Текелијанумске историје XIX века*, Нови Сад: Матица српска.

Mara Knežević

CURRICULUM SUPPLEMENT IN SERBIAN LITERATURE STUDIES

Summary

Serbian Language and Literature are included in the curricula ranging from elementary schools up to college level. The language and culture reflect the spirit of peoples. The curricula which regulate the topics and the scope of Serbian Literature Studies are of a great significance for educating the youth. Hence, it is important that Serbian Literature curricula be supplemented with the contents not included so far, with the result of establishing continuity and grasping the being of Serbian literature, especially that of 19th century. Tekelijanum, the venue of Serbian intelligentsia, where student communities were formed and journals established, is not present in the curricula. *Ujedinjena omladina srpska*, which gathered around Serbian people older than 18, in all of the regions, no matter the location, is not presented in its fullest potential. The development of Children's Literature, starting from dr. Đorđe Natošević, the founder, to Zmaj, Stevan B. Popović and Milan Šević, is not represented in its continuity. The interrelations among the writers and cultural establishment: Sima Matavulj, Laza Kostić, Svetozar Marković, Jovan Jovanović Zmaj, Stevan V. Popović, Jovan Grčić, Kosta Ruvarac and Mita Popović, are not mentioned in the context of their joint efforts to promote Serbian literature. Serbian benefactors who helped the development of Serbian education and culture in 19th century have been ignored. Serbian calendars have not been given due attention. The paper seeks to highlight the need for curricula to be enriched with novel contents significant for establishing continual development of Serbian Literature Studies.

Key words: Serbian literature, curricula, Tekelijanum, Serbian literary elite, Serbian benefactors, calendars, children collections

Примљен маја 2011.

Прихваћен за штампу децембра 2011.